

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ**

**ЗРОСТАЮЧА ОСОБИСТІТЬ
У СМИСЛОЦІННИСНИХ ОБРИСАХ**

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 жовтня 2019 року*

Івано-Франківськ
«НАІР»
2019

УДК 371.4:001.76
ББК 74.200
3-90

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 9 від 26 вересня 2019 року)*

Рецензенти:

*Гавриш Н.В., доктор педагогічних наук, професор
Журба К.О., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
Шахрай В.М., доктор педагогічних наук, доцент*

Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / [За ред. І.Д. Бега, Р.В. Малиношевського]. Івано-Франківськ : НАІР– 2019. – 340 с.

ISBN 978-966-2716-35-1

У збірник увійшли матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах», в яких представлені теоретико-практичні досягнення та наукові розвідки науковців, керівників експериментальних майданчиків, аспірантів та докторантів Інституту проблем виховання НАПН України, здійснені у галузі теорії і методики виховання, соціальної роботи та дошкільної педагогіки.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Актори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 371.4:001.76
ББК 74.200

ISBN 978-966-2716-35-1

ЗМІСТ

<i>Бех І.Д.</i> Вміння переконувати як складова професіоналізму педагога	7
<i>Алексєєнко Т.Ф.</i> Актуальні виклики та перспективи соціальної роботи з вимушеними переселенцями в громаді	11
<i>Анісімова О.Е.</i> Специфіка взаємодії вихователя та дітей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти	15
<i>Антонова О.А.</i> Проблеми професійного самовизначення учнів у закладах позашкільної освіти науково-технічного напрямку	20
<i>Безкоровайна О.В.</i> Програмно-методичне забезпечення виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці в соціально-ціннісній діяльності	24
<i>Безрук К.О.</i> Просоціальні проекти у діяльності учнівського самоврядування	29
<i>Бейгер Г.</i> Актуальні стандарти опіки, виховання і терапії в установах замісної опіки в Польщі	32
<i>Бессараб Н.А.</i> Формування професійної компетентності педагогів як умова виховання міжкультурної толерантності молодших школярів ..	36
<i>Бибик Д.Д.</i> Соціально-педагогічний супровід дітей вимушених переселенців у школі соціального лідерства	41
<i>Богомолва Н.М.</i> Педагогічні умови формування рис громадянськості у старшокласників у полікультурному регіоні.....	46
<i>Бойко А.Е.</i> Розвиток наскрізних умінь вихованців гуманітарного напрямку в умовах НУШ та модернізації позашкільної освіти	51
<i>Васильєва С.А.</i> Значення батьківської громади в руховому розвитку дітей третього року життя	56
<i>Вербицький О.В.</i> Виховання активної громадянської позиції учнів підліткового віку в закладах позашкільної освіти	60
<i>Вишнівська Н.В.</i> Особливості виховання гуманності в учнів молодшого шкільного віку	63
<i>Вороніна Г.Р.</i> Новітні підходи до розвитку емоційного інтелекту.....	68
<i>Вороніна Г.Л.</i> Методичні аспекти діяльності куратора дитячої шкільної організації	72
<i>Гаврилюк В.Ю.</i> Інформаційно-освітнє середовище закладу позашкільної освіти як засіб формування ціннісних орієнтирів суб'єктів виховної взаємодії	76
<i>Гавриш Н.В., Гладун Л.В., Мартинюк Л.В.</i> Визначення педагогічних вимог до настільно-друкованих ігор як крок до їхньої стандартизації	81
<i>Гарбузюк І.В.</i> Досвід впровадження освітніх програм, спрямованих на розвиток життєвих навичок підлітків	86
<i>Голуб О.В.</i> Виховний потенціал викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки»	91

Гончар Л.В. Змістово-методичне забезпечення роботи педагогів з батьками з проблеми формування цінності життя у молодших підлітків	95
Гриців Т.Г. Методика виховання ціннісного ставлення до Батьківщини у молодших школярів засобами народної педагогіки	100
Гуцан Л.А. Праця – головний вихователь учнів молодшого шкільного віку в умовах освітнього середовища	106
Журба К.О., Шкільна І.М. Виховання громадянськості у школярів в умовах глобалізації	112
Заредінова Е.Р. Принципи формування соціокультурних цінностей студентів у освітньому середовищі закладів вищої освіти	118
Заярна В.С. Уповадження STEM – освіти у виховний процес закладу позашкільної освіти	122
Зубалій М.Д. Ефективність організаційних форм готовності старшокласників до захисту Вітчизни	127
Казаннікова О.В. Зміст та організація психологічного супроводу дітей в закладах освіти	132
Канішевська Л.В. Форми і методи формування безпеки життя у старших підлітків як складника цінності життя	137
Кирилюк С.Д. Партнерська взаємодія школи та сім'ї як умова формування соціальної активності учнів	142
Кириченко В.І., Нечерда В.Б. Досвід упровадження виховних технологій у формуванні просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій	147
Кобилянська Ю.І. Phenomenon of Identity in National-Cultural Dimension	151
Колодцько І.М. Роль дозвіллевих центрів у неформальній освіті Королівства Швеція	155
Коломієць С.С. Виховний потенціал мовленнєвого матеріалу у навчанні іноземних мов та перекладу	159
Корнієнко А.В. Експериментальна перевірка змістово-методичного забезпечення освітнього процесу в гуртках декоративно-ужиткового мистецтва	162
Лесик А.С. Підготовка вихователів групи продовженого дня до формування комунікативної компетентності в молодших школярів	166
Литовченко О.В. Модернізація соціально-реабілітаційного напрямку позашкільної освіти у контексті освітніх змін	172
Логінова А.О. Використання квест-технологій у гармонізації взаємодії школярів з природою	176
Лось О.М. Психологічні аспекти статевого виховання особистості в дошкільному дитинстві	180
Маршицька В.В. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: сутність поняття	184
Мачула С.С. Роль пленерного живопису в естетичному вихованні підлітків у закладах позашкільної освіти	188

Мачуський В.В. Модернізація освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: шляхи реалізації	194
Морін О.Л. Перспективи подальших наукових пошуків у напрямі забезпечення трудового виховання молодших школярів	199
Нетреба М.М. Проблема формування лідерських якостей старшокласників в закладах загальної середньої освіти	204
Окушко Т.К. Проблема виховання громадянськості учнівської молоді в громадських об'єднаннях у науковому дискурсі: український та зарубіжний досвід	207
Остапенко О.І. Військово-патріотичне виховання старшокласників у процесі позакласної роботи	213
Охріменко З.В. Упровадження методики взаємодії школи і сім'ї у процесі трудового виховання учнів: досвід і перспективи	217
Просіна О.В. Теорія менеджменту І. Адізеса в управлінні освітньою діяльністю закладів позашкільної освіти	223
Пустовіт Н.А. Екологічна компетентність як показник гармонізації взаємодії школярів із природою	228
Рагозіна В.В. Реалізація художньо-естетичного розвитку дітей раннього віку у вітчизняному освітньому законодавстві	232
Роговець О.В. Формування цінності життя підлітків: практичний аспект	237
Селезньова О.О. Актуальність проблеми формування здорового способу життя молоді	242
Сергєєва Н.В. Діагностика міжособистісних відносин дітей-підлітків	247
Сіваченко І.Г. Аксіологічні засади діяльності педагога як вихователя Нової української школи	251
Солонська О.М. Створення виховного простору закладу освіти як чинника самовдосконалення вчителів	256
Таргоній І.В. Використання потенціалу позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у вихованні толерантності у майбутніх вчителів ..	260
Тимофєєва І.Б. Виховний простір майбутніх учителів початкових класів	265
Тихенко Л.В. Пріоритети освітньої діяльності сучасного закладу позашкільної освіти	269
Тікан Я.Г. Аксіологічне виховання та формування європейських цінностей у студентів.....	274
Тіщенко А.В. SMART-технології в освітньому процесі.....	279
Третьяк О.П. Виховання морально-етичних цінностей у молодших школярів	286
Федоренко С.В. Навчальний предмет «Громадянознавство» в освітньому процесі міських технологічних коледжів Англії	291

Федорченко Т.Є. Тренінгова технологія з формування просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій – результат експерименту	294
Харченко Н.В. Переваги соціального партнерства в освіті.....	299
Хомич О.Л. Виховний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні просоціальної поведінки підлітків	303
Шаранова Ю.В. The us Students' Concept of Citizenship.....	308
Шахрай В.М. Підсумки експериментальної роботи з формування в підлітків цінності життя	312
Шередько І.Г. Формування ціннісного ставлення до Батьківщини у молодших школярів як виховна проблема	317
Шкляр Н.А. Адаптація дітей раннього віку до умов ЗДО як наукова проблема	322
Ярмульська І.В. Формування соціальної компетентності учнів основної школи в умовах сучасного інформаційного простору.....	326
Відомості про авторів	332

нашими даними, 53% учнів вважали, що вони володіють необхідними технічними умінями і навичками, педагоги ж констатували факт наявності таких умінь і навичок лише у 32% гуртківців. 26% учнів стверджували що у них трапляються ті чи інші недоліки у процесі роботи над технічним виробом, педагоги такі недоліки знаходили у 33% учнів.

Отже, технічна творча діяльність є важливим засобом пізнання рівня розвитку своїх особистісних якостей, схильностей, здібностей і формування адекватної самооцінки.

Література

1. Губенко, А. В. (1995). *Профконсультація школьників*. Київ: АПН України.
2. Дяченко, Н. Н. (1971). *Професійна орієнтація і вовлечення молоді в систему професійно-технічного образования*. Москва: «Высшая школа».
3. Мачуський, В. В. (2008). Вибір учнями майбутньої сфери професійної діяльності у процесі технічної творчості. *Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.: «Науково-методичне забезпечення позашкільної освіти: теорія і практика»* (Київ, 28-29 жовтня 2008 р.). Київ: «РВЦ КПДЮ».

Безкоровайна О.В., м. Рівне

ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТІСНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ В СОЦІАЛЬНО-ЦІННІСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті теоретично обґрунтовано проблему виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці. Розглянуто зміст і принципи побудови програми розвитку особистості старшокласника "Від самоствердження до самореалізації", яка стала теоретико-методичною базою для свідомого управління учнями своїм розвитком.

Ключові слова: *культура особистісного самоствердження, програма розвитку, особистість старшокласника, самореалізація, соціально-ціннісна діяльність, організаційно-педагогічні умови.*

Самоствердження є однією з головних, основоположальних потреб юнацького віку та важливим особистісним мотивом у цьому віці.

Коло діяльності сучасної особистості пов'язано з пред'явленням жорстких вимог перш за все до себе, з метою мобілізації всіх своїх здібностей і творчих можливостей. Це багато в чому залежить від самого учня, від його віри у власні сили, уміння бути вимогливим до себе (критикувати себе й позитивно ставитися до критики з боку оточення), постійного прагнення до

самовдосконалення, вміння керувати собою, своїми вчинками. Формування всіх цих рис особистості є змістом виховання культури самоствердження старшокласників.

Доступність і педагогічна доцільність змісту виховання культури особистісного самоствердження старшокласників можуть бути забезпечені за умови озброєння кожного вчителя твердим планом – *програмою*, принциповими положеннями, на які він повинен спиратися.

Вважаємо за доцільне сформулювати деякі вимоги до побудови програми розвитку особистості старшокласника «*Від самоствердження до самореалізації*», основною метою якої було педагогічне керівництво внутрішніми процесами в психіці особистості раннього юнацького віку, активізацією чинників розвитку, спонукання старшокласників до культури особистісного самоствердження, вибору своєї подальшої життєвої стратегії.

Мета повної середньої освіти, котра реалізується програмою, – виховати активного, ініціативного, самостійного громадянина, освічену, культурну людину, дбайливого сім'янина і майстра в своїй професійній справі, здатного до постійного життєвого самовдосконалення.

Основні завдання програми: 1. Сформувати системоутворювальну теоретичну базу для свідомого управління учнями своїм розвитком. 2. Організувати процес самоствердження особистості старшокласника. 3. Допомогти школярам усвідомити і прийняти цілі і зміст шкільного навчання і виховання. 4. Ознайомити з практичними прийомами й методами свого духовного і фізичного розвитку, самовдосконалення.

Програма орієнтує педагогів і батьків на соціалізацію старшокласника, націлює юнака на переосмислення своєї поведінки, життєдіяльності, допомагає його самоствердженню в різних сферах соціально–ціннісної діяльності.

Відзначаючись єдністю, вся виховна соціально–ціннісна діяльність школяра розпадається на окремі, пов'язані між собою ланки, кожна з яких має специфічні риси, виражається в оволодінні знаннями, виробничою працею і громадською роботою, в іграх, у фізкультурних і спортивних заняттях, у

пов'язаних з мистецтвом заняттях, і, нарешті, в прояві учнями суспільної активності.

Відправне положення у розробці програми *“Від самоствердження до самореалізації”* – здатність старшокласників усвідомити свої зростаючі можливості, котрі дають підґрунтя реалізувати потребу в самостійності, визнанні, особистісному самоствердженню [3, с. 253].

Сучасний заклад загальної середньої освіти має створити молодій людині, майбутньому випускникові всі необхідні умови для його духовного розвитку, інтелектуально–моральної свободи вибору поведінки, вільної світоглядної позиції, уміння відстоювати свої переконання, задоволення позитивних особистісних якостей, власних інтересів і потреб у самопізнанні та самореалізації, високого рівня сформованості культури особистісного самоствердження.

У процесі експерименту замість традиційних цілей навчання і виховання, сформованих з урахуванням специфіки навчального закладу, особистісних рис і очікувань, були поставлені нові, а саме – створення організаційно–педагогічних умов оптимізації процесу особистісного самоствердження старшокласників.

Основним завданням дослідно–експериментальної роботи була спеціально організована діяльність з упровадження технології виховання культури особистісного самоствердження у ранньому юнацькому віці, яка включала три етапи.

На першому етапі йшло формування цільової установки, вироблялися головні орієнтири в організації виховання культури особистісного самоствердження в старшокласників.

Другий етап був пов'язаний з відпрацюванням змісту діяльності, створенням такого виховного середовища, котре вплинуло б на різні аспекти і сторони розвитку виховання культури особистісного самоствердження старшокласника. Для цього створювалися умови для:

- появи в учнів мотиву до самозміни, особистісного зросту;
- можливості до реалізації *“Я–концепції”* (*“Я–можу”* – *“Я–хочу”* – *“Я–*

подобуюсь”);

- набуття учнями засобів пізнання процесів, явищ, подій, законів та закономірностей, стосунків та ін.

Цей етап характеризувався бурхливим розвитком загальношкільного колективу, розвитком міжособистісного спілкування.

Третій, завершальний, етап. Шкільний колектив переходить у нову якість: він частіше виступає як єдине ціле, як співдружність дітей і дорослих, котрі об'єднані загальною метою, загальною діяльністю, загальною відповідальністю.

Цей етап передбачав також і такі очікувані результати:

- підвищення рівня сформованості культури особистісного самоствердження учнів;

- поліпшення психологічного клімату у школі;

- подальший розвиток учнівського самоврядування;

- задоволення інтересів і потреб учнів через організацію додаткової освіти і розвитку;

- втілення інтерактивних форм, методів та засобів виховної роботи із учнями старших класів, семикрової моделі занять “Майстерня самоствердження”, створення шкільних цільових програм, проєктів тощо.

- підвищення педагогічної майстерності вчителів.

Розроблена технологія була впроваджена в роботу експериментальних навчальних закладів за відповідними напрямками.

Особистісно–орієнтовані, дитиноцентричні:

- школа самовиховання, саморозвитку, самопроєктування особистості;

- школа батьківської громадськості;

- школа здоров'я і фізичного розвитку особистості.

Культурологічні:

- школа естетичної культури та виховання;

- школа музейної педагогіки.

Соціоорієнтовані та інтерактивні:

- школа формування життєвих ідеалів громадянина України;

- школа проєктивної життєтворчості;
- школа життєвого успіху;
- школа громадської активності [3, с. 268].

Кожна школа має власні традиції, що створюють неповторну атмосферу внутрішньошкільного колективу, відзначається оригінальною ідеєю в моделюванні виховної системи, певною педагогічною концепцією, що обов'язково має особистісний смисл і дає змогу досягти вагомих результатів у діяльності.

Ефективність виховання культури особистісного самоствердження школяра залежить від упорядкованості життя учнівського колективу, засобів педагогічної взаємодії, координації всіх виховних заходів. Саме тому для оптимізації зазначеного процесу під час експерименту була організована робота із заступниками директорів з виховної роботи, класними керівниками, шкільними психологами шляхом проведення методичних об'єднань, семінарів–практикумів, конференцій, круглих столів.

Усі методичні заходи проводилися з метою підвищення якості виховної методичної роботи шкіл, методичного рівня педагогів–виховників, забезпечення неперервності освітнього процесу, вивчення, впровадження і розповсюдження кращого педагогічного досвіду з проблем виховання.

Головним у підготовці старшокласника, майбутнього випускника як особистості інтелектуальної, високоморальної, творчої, котра прагне до постійного самовдосконалення, є створення сприятливих умов у школі для подальшого успішного самоствердження. Необхідне використання спеціальних прийомів і методів, спрямованих на вироблення і підтримання єдності уявлень учителів, учнів та їхніх батьків. У зв'язку з цим у просторі виховання слід створювати і впроваджувати різноманітні форми і методи, які спираються на суб'єктну активність особистості та ставлять за мету розвивати різні її види.

Література

1. Бех, І. Д. (2003). Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. *Наукове видання*. 1(2). Київ: «Либідь».
2. Бех, І. Д. (2004). Як виховувати духовні цінності. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 1. 10.

3. Безкоровайна, О. (2009). Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці. *Монографія*. Рівне: «Вид. Олег Зень».
4. Безкоровайна, О. В. (2017). Проблема виховання толерантної особистості в умовах полікультурності сучасного освітнього простору. *Нова педагогічна думка*. 1(89). 85-89.
5. Безкоровайна, О. В. (2018). Педагогічні засади формування духовних цінностей студентів в умовах закладу вищої освіти. *Інтернаука*. 1(41). 17-21.
6. Сойчук, Р. Л. (2016). Виховання національного самоствердження в учнівській молоді. *Монографія*. Рівне: «Вид. Олег Зень».

Безрук К.О., м. Київ

ПРОСОЦІАЛЬНІ ПРОЕКТИ У ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті розкрито місце і роль проектної технології у просоціальній діяльності учнівського самоврядування. Здійснено аналіз умінь, навичок, яких набувають учні в проектній діяльності.

Ключові слова: *проектна діяльність, учнівське самоврядування, планування проектної діяльності, розвиток умінь, навичок.*

Одним із важливих завдань сучасних закладів освіти є підготовка старшокласників до відповідального і усвідомленого життя та діяльності в демократичній правовій державі, громадянському суспільстві. У цьому контексті особливої важливості набуває учнівське самоврядування, де учні прилучаються до активної участі у громадському житті школи, обговорення й вирішення її проблем, співпраці з органами педагогічного та батьківського самоврядування, ініціювання суспільно-корисних справ.

Аналіз сучасної педагогічної практики свідчить про те, що однією з найбільш продуктивних технологій організації діяльності учнівського самоврядування є проектна. Як зазначають науковці (П. Вербицька, І. Єрмаков, П. Кензьор, О. Пометун) участь у проектній діяльності сприяє розвитку ключових компетентностей учнів (соціальної, інформаційної, правової, полікультурної). Науковці лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПНУ зауважують, що «виховний потенціал учнівських соціальних проектів, сприяє формуванню потреби у творенні добра, наповнює дозвілля змістовною корисною діяльністю, відволікає

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

ЗРОСТАЮЧА ОСОБИСТІТЬ У СМИСЛОЦІННІСНИХ ОБРИСАХ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 жовтня 2019 року

ISBN 978-966-2716-35-1

Підписано до друку 15.10.2019
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 19.73
Наклад 300 прим.
Зам. № 012/10/19

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.